

Sivistysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain muuttamisesta

Talousvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yritysten määräaikaisesta kustannustuesta annetun lain muuttamisesta (HE 97/2021 vp): Asia on saapunut sivistysvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava talousvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- johtava asiantuntija Maija Lönnqvist, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtaja Maria Sahlstedt, Tapahtumateollisuus ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- opetus- ja kulttuuriministeriö
- Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry
- LiveFIN ry
- Music Finland ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Hallituksen esityksessä ehdotetaan jatkettavaksi yritysten määräaikaista kustannustukea neljännelle hakukaudelle, jossa kustannustukea voitaisiin myöntää 1.3.—31.5.2021 kertyneisiin kustannuksiin. Esityksellä tarkennetaan kustannustuen myöntämisen ja kohdentamisen kriteerejä, tuettaviksi hyväksyttäviä kuluja sekä tukikautta ja liikevaihdon vertailukautta koskevia säännöksiä. Lisäksi esityksellä ehdotetaan otettavaksi käyttöön uusi tukimuoto, suurten ja keskisuurten yritysten toimitilojen sulkemisesta johtuva korvaus. Ehdotetun lain mukainen kustannustuen hakukausi alkaa elokuussa 2021 ja päättyy 30.9.2021.

Valiokunnan lausunto SiVL 11/2021 vp

Sivistysvaliokunta on käsitellyt hallituksen esitystä toimialaansa koskevan tapahtuma-alan näkökulmasta ja toteaa, että alaa tukemalla turvataan osaltaan taiteen ja kulttuurin tekijöiden toimintaedellytyksiä. Sillä on tärkeä osa kansalaisten sivistyksellisten oikeuksien toteuttamismahdollisuuksien kannalta.

Kulttuuri- ja tapahtuma-alalla tuen tarve on suuri

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenee, että tukea hakeneiden yritysten osuus on kustannustuen toisella hakukierroksella ollut suurin matkailu- ja ravitsemisaloilla sekä kulttuuri- ja viihde-toiminnassa. Yleisötilaisuuksia koskevien rajoitusten vaikutukset kulttuurialan yrityksille ovat olleet huomattavat. Yleisötilaisuuksien järjestäminen on pitkiksi ajanjaksoiksi estynyt käytännössä kokonaan. Myös vaatimus vähintään kahden metrin turvavälistä vaikuttaa moniin kulttuurialan yrityksiin erityisen voimakkaasti. Esimerkiksi elokuvateattereissa mahdollinen yleisömäärä jää vaatimuksen voimassa ollessa alan arvioiden mukaan 10—25 prosenttiin täydestä kapasiteetista. Sivistysvaliokunta lausuu kustannustuesta nyt ensimmäistä kertaa. Yleisötilaisuuksia on rajoitettu tartuntatautilain 58 §:n nojalla, joka on jo ennen koronapandemiaa säädettyä lainsäädäntöä. Tapahtuma-alan pitkään jatkuneiden rajoitusten vaikutuksia elinkeinon harjoittamiseen ja erilaisten tukien ja korvausten kohdentumista alalle ei ole arvioitu alan näkökulmasta riittävästi.

Tapahtuma-alan yritysten liikevaihdot ovat valiokunnan saaman asiantuntijalausunnon mukaan pudonneet keskimäärin 74 %, lomautettuna on ollut yli 10 000 vakituista työntekijää ja viime vuonna on jäänyt syntymättä lähes 140 000 tilapäistä työpaikkaa. Koko toimialan kokonaismenetysten arvioidaan vuoden 2020 osalta nousevan jopa 1,8 miljardiin euroon ja alkuvuoden 2021 osalta vähintään 700 miljoonaan euroon.

Valiokunta pitää tärkeänä tunnistaa tapahtuma-alan erityispiirteet sekä myös edellä todetut koronan aiheuttamat mittavat kielteiset vaikutukset. Ala on työvoimavaltainen toimiala, ja sen yrityksistä 80 % on pieniä suomalaisia yrityksiä. Alan toiminta perustuu laajojen yritysverkostojen yhteistyöhön sekä pitkälle erikoistuneeseen asiantuntija- ja välitystoimintaan.

Koronasta aiheutuneiden taloudellisten vaikeuksien helpottamiseksi tarkoitetut valtion tuet ovat olleet tarpeellisia. Ongelmana kuitenkin on ollut se, että tukimekanismit eivät ole parhaalla mahdollisella tavalla vastanneet tapahtuma-alan toimijoiden tarpeisiin. Jotta kustannustuesta muodostuu vaikuttava väline myös tapahtuma-alan yrityksille, on tuen kehittämisessä huomioitava paremmin tapahtumaliiketoiminnan erityispiirteet sekä koronan aiheuttaman, alan täysseisähdyn tilanteen vaikutukset. Koronan vuoksi asetetut rajoitustoimenpiteet eivät ole kohdelleet toimialoja tai yrityksiä tasapuolisesti.

Yksittäisiä huomioita

Soveltamisala. Lakiesityksen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan lain soveltamisalaa koskevan säännöksen (1 §) muutoksella mahdollistetaan sulkemiskorvauksen myöntäminen suurille ja keskisuurille yrityksille sekä kustannustuen myöntäminen yrityksille, joiden alkuperäisen tukiohjelman mukainen 1,8 miljoonan euron tukikiintiö on täynnä. Tämä ei kuitenkaan ilmene säännöstekstistä.

Valiokunnan lausunto SiVL 11/2021 vp

Valiokunta esittää, että talousvaliokunta täsmentää 1 §:ää siten, että siitä ilmenee yksiselitteisesti säännöksen perusteluissa mainittu mahdollisuus myöntää tukea yrityksille, vaikka alkuperäisen tukiohjelman mukainen tukikiintiö on täynnä.

Korvaus toimitilojen sulkemisesta. Ehdotetussa 5 c §:ssä korvausmahdollisuus on kytketty tartuntatautilain 58 g §:n nojalla tehtyyn päätökseen tilojen sulkemisesta. Tämä rajaus on ongelmallinen tapahtuma-alan kannalta, koska alan liiketoiminta on suurelta osin toimitiloista riippumatonta. Tapahtumia toteutetaan erilaisissa paikoissa järjestettävissä yleisötilaisuuksissa. Lisäksi tapahtuma-alan yritysten elinkeinotoimintaa on rajoitettu toisen säännöksen — tartuntatautilain 58 §:n — nojalla tehdyillä päätöksillä.

Valiokunta esittää, että talousvaliokunta ehdottaa lakiesityksen muuttamista siten, että tartuntatautilain 58 §:n mukaisista yleisötilaisuuksien kielloista ja voimakkaista rajoituksista aiheutunut elinkeinonharjoittamisen estäminen otetaan ehdotetun 5 c §:n mukaisten korvausten piiriin.

Tukikatot. Asiantuntijalausunnossa on tuotu esille kiinteiden kustannusten tuen ja ns. tapahtumatakuun erilaiset tukikatot. Tapahtumateollisuuden toimialan keskisuuri tai suuri yritys voi saada ehdotetun 5 d §:n mukaista kattamattomien kiinteiden kustannusten tukea 10 miljoonan euron tukikatolla keväältä 2021, mutta tapahtumatakuun piiristä mahdollisessa peruuntumistilanteessa tukikatto on 1,8 miljoonaa euroa.

Valiokunta painottaa selkeän ja oikea-aikaisen ohjeistuksen ja viestinnän merkitystä tukimahdollisuuksista sekä haettavien ja saatujen tukien vaikutuksista toisiinsa ja myös tukien yhteensovittamisesta.

Lopuksi

Valiokunta pitää ehdottoman tärkeänä hahmottaa kulttuuri- ja tapahtuma-alan toimijakentän moninaisuus ja laajuus sekä muusta yritystoiminnasta poikkeava ansaintalogiikka. Tapahtuma-alan yritysten toiminta muodostuu usein alihankintaketjuista — eri puolilla toimivista ammattilaisista — joiden avulla erityisosaamista yhdistetään tapahtumien aikaansaamiseksi. Tapahtuma-alalla työskentelee myös heterogeeninen freelancereiden ja yksinyrittäjien ryhmä, joiden vaikeaan korona-ajan synnyttämään tilanteeseen valiokunta on usein huomiota kiinnittänyt (mm. SiVL 7/2020 vp ja SiVL 9/2021 vp).

Edellä mainittuihin ryhmiin kuuluvien henkilöiden taloudellisia menetyksiä on korvattu eri tukitoimin ja tuen saamisen ehtoja on muutettu niin, että väliinpuotoajaryhmät pääsevät myös tuen piiriin. Valiokunta pitää kuitenkin välttämättömänä seurata, että tuki myös konkreettisesti kohdentuu mm. yksinyrittäjille, eikä uusia väliinpuotoajaryhmiä synny. Korona-aika on tuonut esille myös edellä mainittujen ryhmien sosiaaliturvan riittämättömyyden, joka on ollut suuri ongelma myös normaaliolojen aikana. Tämä epäkohta tulee ratkaista mahdollisimman pian.

Valiokunta korostaa tapahtumaelinkeinon palautumisen ja tapahtumien avaamisen tärkeyttä. Alaan liittyvä taloudellinen toimeliaisuus sekä työllistyvyys syntyvät vain siitä, että kaikensisältöinen tapahtumatoiminta päästään avaamaan.

Valiokunnan lausunto SiVL 11/2021 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Sivistysvaliokunta esittää,

että talousvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 10.6.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Paula Risikko kok
varapuheenjohtaja Eeva-Johanna Eloranta sd
jäsen Sanna Antikainen ps
jäsen Marko Asell sd
jäsen Jukka Gustafsson sd
jäsen Veronika Honkasalo vas
jäsen Kaisa Juuso ps
jäsen Emma Kari vihr
jäsen Hilikka Kemppi kesk
jäsen Anneli Kiljunen sd
jäsen Mikko Kinnunen kesk
jäsen Ari Koponen ps
jäsen Sari Multala kok
jäsen Mikko Ollikainen r
jäsen Sofia Vikman kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Lahtinen